

Najmányi László

SPIONS

Negyvenedik rész

A francia punk, SPIONS koncert Lyonban

„A kaland előtt volt a spionage, azelőtt ismét más, mint ahogy ebből a helyzetből nem egy másik helyzet lesz, hanem a helyzetek egymásföltöttiségének és alattiságának sűrű, egymással egyidejű szövevénye.”

Hamvas Béla: *Szilveszter*¹

Noha a punk szellemiséget gyakran a balos kategóriába sorolják, voltaképpen beteríti a teljes politikai spektrumot. Persze a polgári közép kivételével. Ami közös a különböző punk gondolati iskolák ideológiájában: a személyes szabadság követelése, a hatalmi intézményrendszer elutasítása, tekintélyellenesség, „csináld magad” (DIY – „Do It Yourself”) etika, azonnaliság, személyesség, közvetlenség, a megfelelési kényszer elvetése. A különböző árnyalatú punk vonulatok gyakran nihilisták, vonzódnak a lázadás gesztusához, kötődnek az anarchizmus egyes tradicionális irányzataihoz, szocialista, anti-militarista, anti-rasszista, anti-szexista, anti-nacionalista, anti-homofób, környezetvédő, állatvédő nézeteket hirdetnek. Az 1980-as évek elején számos, szélsőjobb eszmék iránt vonzódo, neo-náci punk együttes bukkan fel (The Dentists, The Ventz, Tragic Minds, White Boss, Brutal Attack stb.) Amerikában és Angliában. Ezek egy része besorolódott a punkból kivált *skinhead* (Oi) frakcióba, a többi független farkas-falkaként tombolt. Ugyanakkor alakult ki a hangsúlyozottan apolitikus *gót/horror punk/horror hardcore* irányzat is (The Misfits, AFI, My Chemical Romance, Aiden, Vampires Everywhere!, Snow White’s Poison Bite, Septic Death, The Banner, Integrity, The Cramps, Die Monster Die, Dr. Chud’s X-Ward, Frankenstein Drag Queens from Planet 13, Flesh Roxon, Ghoultown, Gorgeous Frankenstein, Gotham Road, Graves, Haunted Garage, Mourning Noise, The Moans, Murderdolls, Nightmare Sonata, Nim Vind, The Other, Rosemary’s Billygoat, Samhain, Screaming Dead, Serpenteens, The Undead, Vampires Everywhere!, Vampire Lovers, Zombina and The Skeletones, stb.)².

A korai brit punk életérzést a Sex Pistols *No Future* („Nincs jövő”) szlogenje³ jelentette meg. Erre a nihilista kijelentésre reflektált a SPIONS az *afterpunk* („punk

utáni”) kém-pozitivizmust meghirdető *THE PARTY* lemezen publikált *Never Trust A Punk* című dalban: „(...) *Never Trust A Punk / The future is here / Gets drunk from his beer* (...)”⁴. A korai brit punk egyértelműen a jóléti társadalmat lebontani kezdő *Ironlady* („Vashölgny”) Margaret Thatcher (1925–2013) konzervatív miniszterelnök politikáját leginkább megszenvedő munkásosztály képviselőjében lépett fel. A korai amerikai punkegyüttesek nihilizmusa sokkal individualistább, társadalomtól függetlenebb volt, sem a jelenhez, sem a társadalom alsóbb rétegeinek sorsához nem kötődtek.

Bár nem sokkal az első amerikai és brit punkegyüttesek feltűnése után Franciaországban is sorra alakultak a punk, vagy magukat punknak vélő formációk, az irányzat radikalizmusa nem tudott gyökeret verni a francia zenében, noha a punk szellemiség, attitűd erősen jelen volt az 1960-as évek párizsi diáklázadónak ideológiájában. A gyökértelenség oka a franciák hagyományosan intellektuális, kritikus, távolságtartó zene-megközelítésében keresendő. A zenét alkalmazó francia művészekre a vad, elemi erejű, ösztönök vezérelte lázadás helyett az ironizálás jellemző, hiába próbálta a műfajt konstruktívabb irányba tolni Yves Adrien író, újságíró az 1972-ben, a *Le Parapluie* ellenkulturális magazinban megjelent *Je chante le rock électrique* („Az elektromos rock dicsérete”) című, 1973-ban a nagytekintélyű, több százezer olvasó figyelmét bíró *Rock & Folk* magazinban újraközölt tanulmányában. Írásában Adrien az amerikai garázs-rock, proto-punk zenekarok ideges, energikus stílusát proponálta a francia zenei szcénát elöntő lomha, léha hippy pszichedelikus locsogások ellenében. Felhívta a figyelmet a Skydog Records lemezkiadó tulajdonosa, Marc Zementi Párizs központjában (rue des Lombards) megnyílt, sötét, kriptaszerű *Open Market* nevű underground lemezboltjára, ahol hozzá lehetett jutni a Velvet Underground, a Stooges, az MC5 és más, a *mainstream* üzletek által nem árusított amerikai zenekarok lemezeihez. Felhívásához más neves újságírók, például Alain Pacadis (1949–1986), a *Libération*, a *Palace Magazine* és a *Façade* munkatársa,⁵ valamint a *Best* magazinban publikáló Patrick Eudeline is csatlakoztak. Írásaikkal megpróbálták egyesíteni azokat, akik a Yes, Pink Floyd, Soft Machine és más hippy dinoszaurusz zenekarok ellenében Iggy Pop, a The New York Dolls, később a Sex Pistols és a Clash zenéjét hallgatták szívesen. Bár érveiket sokan elfogadták, s írásaik nyomán megnőtt a francia fiatalok érdeklődése a vadabb zenék iránt, a francia

1 Hamvas Béla: *Szilveszter, Bizonyos tekintetben és Ugyanis* (Szombathely, Életünk Szerkesztősége, 1991)

2 L.: Simon Reynolds: *Rip It Up and Start Again: Postpunk 1978–1984* (Penguin, Non-Classics, 2006); Amy Wallace: *The Official Punk Rock Book of Lists* (Backbeat Books, 2007); Roger Sabin: *Punk Rock: So What?: The Cultural Legacy of Punk* (Routledge, 1999); Mark Andersen: *Dance of Days: Two Decades of Punk in the Nation’s Capital* (Akashic Books, 2003); Michael Flynn: *Globalizing the Streets* (Columbia University Press, 2008)

3 *A God Save the Queen* című dal refrénje (Sex Pistols: *Never Mind the Bollocks, Here’s the Sex Pistols* – LP, London, A&M, Virgin, 1977)

4 SPIONS: *THE PARTY* (Párizs, EP, Celluloid/Dorian, 1979)

5 Alain Pacadis 1978 nyarán többször nyújtott komoly segítséget a frissen Párizsba érkezett SPIONS-nak. Egyike volt azoknak, akik egy évvel később, az akkor Jugoszláviában élő Ladik Katalin közreműködésével megszervezték a frontember felesége, Eörsi Katalin kiszóktetését Magyarországról.

Serguei Pravda
New Wave French Connection fesztivál, 1978. július 29, Lyon, Franciaország, ismeretlen fotós képe,
G.I.N.A. archivumból

zenészek közül csak kevesen tudtak megszabadulni a zene intellektuális megközelítésétől, nem merték fegyverként használni a hangokat. Így történhetett, hogy az első, a francia médiában punkként kategorizált francia zenekar a voltaképpen *roots-rock* zenét játszó, hosszú hajú hippikből álló, 1963 óta különböző együttesekben játszó Vincent Palmer blues gitáros vezette Bijou lett.⁶

A történelmi angol-francia rivalizálás következményének tulajdonítható, hogy az új utakat kereső francia együttesek nem a brit punk zenekarokat, hanem az amerikai kezdeményezéseket, a Velvet Underground, Patti Smith, Iggy Pop, a Ramones, a Blondie és mások hangzását másolták, míg öltözködésükben, hajviseletükben az 1950-es évek francia divatját követték. Számaik szövegei is inkább az 1950-es évek francia irodalmi új hullámának ironizálásához kötődtek, mint az amerikai és brit punk vad vagánységához. Az 1976-ban alakult Métal Urbain (az amerikai Suicide felállását kopírozva ők használták először Franciaországban élő dobos helyett dobgépet), Stinky Toys (mindvégig tagadták, hogy punkzenekar lennének), Il Biaritz és Shakin' Street együttesek, a később színre lépő Asphalt Jungle, Marie et les Garçons, Gasoline, Oberkampf, Starshooter, Strychnine, Les Olivensteins, Angel Face, Strike Up, Loose Hearts, 1984, The Dogs stb. munkássága csak nagy jóindulattal sorolható a háziasított, szalon-punk kategóriába. A kortárs amerikai és brit együttesekkel összehasonlítva azonnal észrevehető puhaságuk, a bennük

6 Érdekes párhuzam: sokan a Beatrice nevű rockzenekart tartják az első magyar punk együttesnek, noha zenéjüknek, attitűdjüknek semmi köze nem volt a punkhoz.

megnyilvánuló, alapvetően értelmiségi hozzáállás. Az első európai punk-rock fesztivált Marc Zermati szervezte. Az 1976. augusztus 21-én, a dél-franciai Mont-de-Marsanban megrendezett fesztiválon a Bijou, Il Biaritz és Shakin' Street francia zenekarok mellett fellépett a The Damned angol punk együttes is.

A francia punk az angol irányzattal ellentétben nem volt proletár, az amerikai változattal ellentétben nem volt egy új nemzedék hangja sem, ráadásul a legtöbb együttes Párizshoz kötődött. A vidéki nagyvárosokban a hippy-pszichedelia után úgy köszöntött be az 1970-es évek végén a disco-korszak, hogy közben a punk nem történt meg. David Bowie, a Roxy Music, a The Stooges és a Velvet Underground munkásságának hatására alakult Electric Callas, valamint a Marie & Les Garçons (és kis részben a magát punknak nevező, de inkább a revű-kategóriába sorolható Starshooter) aktivitásának köszönhetően fontos kivétel volt a komoly anarchista hagyományokkal rendelkező Lyon (*Lyons*). 1978. július 20-án, egy csütörtöki napon Marc Zementi párizsi Open Market lemezbolt-kriptájában, Alain Pacadis újságírótól tudtuk meg, hogy a Libération hetilap benevezte a SPIONS-t a július 29-én, Lyon Fourvière nevű városrészében rendezendő *New Wave French Connection* zenei fesztiválra.

A SPIONS legenergikusabb mozgóatója Jean-Marie Salaun⁷ volt abban az időben. Éber, fegyvermezett, kemény, tiszta tekintetű punk katona. Remek zenész. Fölényes nagyvonalúsággal intézte el az általa szorulásosnak („constipated”) minősített zeneszerző, szólógitáros, Pierre Violence folyamatos áskálódásait. Az ő párizsi garzonlakásában (az egyetlen szobában csak ágy, asztal és szék fért el, konyhája nem volt) játszottam először valódi szintetizátoron (MiniMoog). Hallva lyoni meghívásunk hírét, pillanatok alatt szerzett dobost és basszusgitarost. Az új tagokkal kiegészült SPIONS néhány próbát tarthatott Jean-François Bizot (1944–2007), az ACTUEL magazin tulajdonosa és felesége, Claire Squires párizsi lakásának nappali szobájában. Húsz pernyi programot kellett összeállítani. A *Russian Way Of Life*, *Total Czecho-Slovakia*, *Red Soldier Blues*, *I'm A Member*, *Fuck The System (In The Traditional Way)* és a *Groupie Of The Dead (A Marc Bolan Song)* című számok kerültek a műsorba. Jean-Marie Salaun kölcsönkérte

7 A korábban zenészként és zenei producerként is nemzetközileg ismert Jean-Marie Salaun (a.k.a. John Marieux) jelenleg egy New York-i optikai szaküzlet tulajdonosa és a dél-amerikai esőerdők ügyét támogató környezetvédelmi aktivista. A rock műfajában régen nem alkot. Utolsó lemeze, egy Guess Who remix a skóciai Les Temps Modernes – LTM Recordings (LTM 4) – gondozásában, 2005-ben jelent meg. Diszkográfiája itt található: <http://www.discogs.com/artist/647883-Jean-Marie-Salaun>

szülei kocsiját, így 1978. július 29-én, szombaton hajnalban az én Zsigulimmal együtt két járművel indulhattunk Lyonba. Velünk utazott jótevőnk, Valerie Goodman is, akinek lakásában húztam meg magam abban az időben. Szívesen csatlakozott volna hozzánk az engem Párizs titkaiba beavató enigma, Titus,⁸ de mint a legtöbb baloldali gondolkodású párizsi művész, Jean-Marie szívből gyűlölte az 1960-as évek párizsi diáklázadásainak idején rendőrspicliként működő miniatűr géniuszt, nem volt hajlandó vele egy karavánban utazni. Titus, a legpunkabb francia szomorúan maradt a járdán, amikor hajnali 2-kor elindultunk Lyon felé, a Notre Dame előtti térről. A Libérationtól kapott honorárium alig fedezte a benzinköltségeket.

Autóvezetés közben soha nem éreztem magam olyan biztonságban, mint amikor Jean-Marie kalauzolt a vakációzni induló franciák járgányaival zsúfolt autópályán. Fehér színű kocsijával előttem haladt. Nem engedte, hogy bárki közénk vágjon. Ha lemaradtam, megvárt. Ha valamelyik kijáraton másik pályára kellett térnünk, jó előre jelzett, és biztosította a sávváltásomat. Korábban állandóan eltévedtem Párizsban, sokszor órákig tartott, mire megtaláltam a városból kivezető utat. Jean-Marie kalauzolásával alig 20 perc alatt kijutottam Párizsból. Az út a gyakran beduguló autópályán 10 órát tartott a Párizstól kb. 470 km-re lévő Lyonig. Útközben csak tankolni álltunk meg egyszer. A benzinkút parkolójában Valerie Goodman által vásárolt szendvicseket és süteményeket ettünk. Amikor a szendvics csomagzacskóját magyar szokás szerint gondtalanul az autópálya töltésének fűvére dobtam, Jean-Marie leereszkedett érte a lejtőn, felszedte, és a parkoló szemétyűjtő konténerébe dobta. Nem szólt egy szót sem, nem is nézett rám, de megtanultam valami nagyon fontosat azon a reggelen. Dél körül érkezünk a zenei fesztiválnak otthont adó, rómaiak által épített amfiteátrumhoz. Óriási tömeg a bejáratnál. Punkok Nyugat-Európa minden országából. A „new wave” új terminus volt akkor, hallatán mindenki a punkra asszociált, csak kevesen érzékelték, hogy elkezdődött a korszakváltás.⁹ Megtudtuk, hogy a SPIONS délután 5-kor

8 A szituacionista/stílusművész Titus-ról, Henri de Toulouse-Lautrec (1864–1901) kortárs reinkarnációjáról a SPIONS-eposz tizenkilencedik, *SPIONS Art – SPIONS Propaganda* című, a Balkon 2011/9 számában publikált fejezetében írtam részletesen.

9 Marc Zermati szerint ő volt az, aki 1975-ben rávette Malcolm McLarent a „punk” terminus használatára, a McLaren által korábban preferált „new wave” helyett. A „new wave” kifejezést először Nick Kent és Dave Marsh zenekritikusok alkalmazták az 1970-es évek elején az olyan New York-i együttesek, mint a Velvet Underground és a The New York Dolls zenéjének meghatározására. A kifejezést 1976 körül a brit punk fanzinek (pl. Sniffin’ Glue), később a mainstream zenei újságok (Melody Maker, New Musical Express, stb.) is elkezdték használni olyan együttesek kategorizálására, akik valamilyen szempontból kötődtek ugyan a punkhoz, de mégsem tartoztak egyértelműen az irányzathoz (pl. Boomtown Rats, Talking Heads, Mink DeVille, Morrissey, Duran Duran, Cyndi Lauper, Devo stb.). 1976-77 között a „punk” és „new wave” terminusok nagyjából felcserélhetőek voltak. 1977 végén a brit szaksajtóban a „new wave” már a „punk” helyére lépett az új underground zenék definiálásában

kerül színpadra. A kocsikhoz visszatérve Pierre Violence szólógitáros-zeneszerző közölte, hogy az előző este átszerkesztette a számokat, új, a korábbiaknál jóval bonyolultabb akkord-meneteket és ritmusváltásokat alkalmazott. A 2-3 alapakkordos punk zenei ideál korábban sem jutott közel a szívéhez, de az új dalszerkezetek Csajkovszkijt (Pjotr Iljics, 1840–1893) is elgondolkodtatták volna. Természetesen nem volt lehetőség az átkomponált számok elpróbálására. A zenei géniusz – gitárt nem hozott magával – szóban ismertette a frontemberrel és zenésztársaival a változásokat. Letaglózva hallgatták ideges hadarását. A frontember – az éles napfény egyre inkább bántotta beteg szemeit – fásultan hallgatott. A többiek sem tudtak reagálni a nyilvánvaló örületre. Hirtelen előbukkant a semmiből az akkor Emmy Grant kódnevet használó IPUT (TNPU, Szentjóby Tamás, St. Aubry Tamás, St. Turba Tamás stb.). A közeli Genfből ugrott át, hogy tanúja legyen a SPIONS első nyugati fellépésének.

A koncert előtti percekben a frontember interjút adott a francia közszolgálati rádióknak és televízióknak. Megerősítette, hogy a SPIONS KGB kémek kommandója, akiket a szovjet titkosszolgálat azért dobott a frontvonalak mögé, hogy lezülleszték a nyugati ifjúságot. Feladatunk része, hogy eláruljuk megbízóinkat. Készek vagyunk bármely ország kémszervezetével kollaborálni, bármelyik politikai oldal szolgálatába állni. Aztán eljött az idő. Délután 5 óra. „A Varsói Paktum első punk együttese következik!”, jelentette be a műsorközlő. A SPIONS a színpadra lépett. Óriási üdvözlőgás köszöntötte a szovjet katonai egyenruhát viselő Serguei Pravdát, az inkább a disco világába illő, funky jelmezben, narancsvörös nadrágban, fehér cipőben pompázó szólógitáros-zeneszerzőt, és a mögöttük fegyelmezetten felsorakozó zenekart. Az amfiteátrum kőpadjain punkok tízezrei. A frontember nem látta a közönséget, mert az égitestek mozgásának rejtőzködő felelőse pontosan a színpaddal szembe pozicionálta a Napot, úgy, hogy annak gyilkos sugarai Serguei Pravda beteg szemeibe szúrjanak.¹⁰ Pierre Violence kölcsöngitárral indította el a *Russian Way Of Life* nyitó riffjét. Lendületes mozdulattal támadt a húrokra, több azonnal elszakadt. Szünet. A színpadi segéderőktől kapott egy másik gitárt. Újabb

10 Ahogy korábban már írtam, a hetek óta a pupillájába szúrt injekciókkal gyógyítani próbált kém szeméit megvizsgáló orvosok egyöntetűen azt tanácsolták, hogy kerülje a fényt, különben megvakulhat. Az általában napszemüveget viselő frontember, amint konstataulta a Nap számára lehető legkedvezőtlenebb elhelyezését, a rá jellemző önsorsrontó daccal napszemüveg nélkül lépett a lyoni amfiteátrum színpadára és elviselhetetlen fájdalomtól gyötört látószerveit végig a Halálcsillagra fókuszálta. A napba nézés deviáns gesztusát mindmáig, minden lehetséges alkalommal gyakorolja. Különös módon eddig nem vakult meg, bár látása szelektívvé vált. Néha nem vesz észre olyan dolgokat, amelyeket mindenki lát, máskor olyasmiket pillant meg, amelyek mindenki más számára láthatatlanok.

Serguei Pravda és Jean-Marie Salaun
New Wave French Connection fesztivál, 1978. július 29, Lyon, Franciaország
Fotó: Emmy Grant, az IPUT/TNPU archívumából

Titus és Blaise
Fotó: Lizzy Mercier Descloux, Belle Journée en Perspective, 1978, Párizs

nagy ívű, a The Who gitárosától, Pete Townsendtől kölcsönzött karkörzéssel azon is eltépte a húrokat.¹¹ Szünet. Kapott egy harmadik gitárt, annak húrjai különlegesen erős acélból készülhettek, mert nem szakadtak el a zenei zseni ismétlődő csapásai alatt. A nyitó szám végre elindulhatott volna, de Monsieur Violence nemcsak a szám hangnemét és akkordmenetét változtatta meg előző esti kreatív magányában, hanem a ritmust is a többi zenész számára követhetetlen mértékben felgyorsította. Beállt a teljes káosz. Más ritmusban játszott minden zenész, más ritmusban énekelt a frontember. Jean-Marie Salaun a kísérogitáron, és Eric a dobokon megpróbálták egy szolid alapot beállítani, de a színpad előterében terpesztő szólógitáros nem volt hajlandó alkalmazkodni hozzájuk. Mal Armée, a basszusgitáros tétován bolyongott a ritmusok és számára ismeretlen akkordok között. Elkezdte, abbahagyta, újra elkezdte a játékot. Igazi, három-akkordos punk zenész lévén olyan élmény ült ki az arcára, mintha a spanyol inkvizíció válogatott módszereivel kínozták volna. A frontember függetlenítette magát a zenétől, a maga belső ritmusát követve sikoltotta világgá az orosz életstílus pontos definícióját. A színpad háttéréből, magamba roskadva figyeltem a kibontakozó katasztrófát. Iszonyatos káofóniával ért véget a nyitó szám. Tomboló siker, tapsvihár, füttykoncert, köpködés, ordítás, repülő sörösüvegek, a punk tetszésnyilvánítás jellemző jegei.¹² Pierre Violence nem várta meg, hogy a közönség kitombolja magát, azonnal elindította a következő számot. *Total Checho-Slovakia*. Ha lehet, még bornírtabb káosz következett, a megváltoztatott hangnem, a bevezetett, rettentő bonyolultságú, változó ritmusú akkordmenet következtében szétesett a banda. Mindenki más ritmusban, hangnemben játszott, a dobos össze-vissza püfölte dobjait, cintányérjait, kolompjait. Pierre Violence diadalmasan még nagyobbakat terpesztett, időnként ugrott is. Serguei Pravda a kibírhatatlan zajtól függetlenül a Nappal vívta magányos csatáját. A szám nehezen ért véget, mindegyik zenész máskor hagyta abba a játékot, s amikor csend lett, a frontember halálsikolyt hallatott. Örjögő közönség, köpések,

sörösüvegek zápora.¹³ Pierre Violence, ahogy a SPIONS első budapesti koncertjén is tette, levonult a színpadról, jelezve, hogy az esemény számára véget ért. Hiába botorkált félvokon utána és próbálta visszacsábítani a színpadra a frontember, az öntudatos művész hajthatatlan volt, meg sem állt a büféig.

Serguei Pravda sorscsapásként élte meg a színpadon történeteket. Ez volt a SPIONS-nak eddig megadatott legnagyobb lehetőség. A nézőtéren ott ültek a nemzetközi szaksajtó és a legjelentősebb európai lemezkiadók képviselői. Mindent láttak, hallottak, és biztos, hogy amit láttak és hallottak nem nyerte meg a tetszésüket. A kaotikus punk ideje már lecsengett, újra a profizmus került fókuszba. A frontember felmászott az amfi-teátrum bejáratánál álló oszlopra, és nem vette le beteg szemeit a változatlan erővel tűző napról. Az oszlop alatt francia, belga, német, skandináv és angol punkok gyülekeztek. Rajongók. „Ti vagytok a legjobbak!”, kiabálták. Söröket és drogokat dobáltak fel az oszlopszentnek. Pravda csak sötétedés után kászálódott le az antik kőoszlopról. Csodálatos módon megszűnt a fájdalom a szemében, újra látott. „Aki megvakított, meggyógyított”, mondta a letűnt Nap irányába mutatva.

Megnéztük néhány zenekar – Téléphone, Bijou, Starshooter, Little Bob Story, Ganafoul, Marie & les Garçons, Dave Edmunds, Nick Law, Cimaron, Burdon, Électric Callas – produkcióit. Igazi profi iparosok voltak. Rengeteg próba és pénz állhatott mögöttük, csak az élet hiányzott belőlük, az igazi düh, elkeseredés, gyűlölet, veszélyesség, ami a valódi punkot hitelessé tette. Megunva a szórakoztatóipart visszamentünk a parkoló kocsihoz beszélgetni. Éjfél körül Blaise,¹⁴ a lyoni származású, karavánunkban utazó SPIONS rajongó meghívott bennünket, hogy töltsük szülei lakásában az éjszakát. Összeszedtük karavánunk tagjait és a hozzánk csatlakozó rajongókat, és Lyon előkelő negyedébe autóztunk. Igazi nagypolgári lakás. A szülők nem voltak otthon. Antik bútorok, értékes festmények, vázák, méregdrága italok, különleges ételek a hűtőszekrényben. A kandalló párkányán, faragott kínai állványon ópiumpipa, a francia nagypolgári lakások jobb időkre emlékeztető, elengedhetet-

13 Ahogy a SPIONS 1978. január 15.-én, a budapesti Egyetemi Színpadon megrendezett, totális katasztrófába torkolló első koncertjének közönsége, a lyoni fesztivál közönsége megrendezettnek, szándékosnak gondolta a színpadon történeteket. A kor minden illúziótól megszabadulni próbáló gyermekei jobban örültek a káosznak, mint a profi módon, hibátlanul előadott koncerteknek

14 Blaise a Jean-Marie Salaun által szenvedélyesen gyűlölt Titus legközelebbi kollaborátora volt. A *cold wave*-hez („hideg hullám”) sorolható szituacionista munkacsoportjuk ideológiája számos pre-pro-neofasiszta felhangot tartalmazott. Hosszú passzusokat tudott szó szerint idézni Louis-Ferdinand Céline (1894–1961) műveiből. Blaise antiszemita nézeteket vallott, és a nagy francia költő, Blaise Cendrars (1887–1961) reinkarnációjának tartotta magát. Párizsi, tetőtéri odújában több ezer ingből álló gyűjteményt halmozott fel. Titus, annak nálánál háromszor magasabb barátnője, a csodálatos Liliane, és a SPIONS frontembere társaságában gyakran betört vakációzó ismerősei lakásaiba, hogy elfogyasszák a hűtőszekrényekben tárolt ételeket és italokat.

11 Aki próbálta, tudja, hogy emberfeletti erő szükséges egyszerre több gitárhúr elszakításához. A frontember iránti irigység, bűsz féltékenység, a közös sikertől való pánikszerű rettegés a kritikus pillanatban megadta ezt a démoni erőt a zenei virtuóznak.

12 Szokássá vált, hogy a punk koncerteken dróthálót feszítettek ki a színpad előtt, mert többször előfordult, hogy a repülő sörösüvegek súlyosan megsebesítettek zenészeket, illetve a színpadra felugró rajongók, rajongásuk jeléül a zenekarokra támadtak. Egy Párizs környéki szabadtéri koncerten tanúja voltam, amikor egy angol együttes dobosának arcába savat öntött rajongója. A dobost mentők vitték el, később hallottam, hogy megvakult

len díszé.¹⁵ A tízórás vezetés és a katasztrófális koncert eredményezte stressz következtében ólmos fáradtság tört rám. Lefeküdtem egy kanapéra. Félálomban még láttam, hallottam, ahogy a SPIONS frontembere és Emmy Grant (TNPU, Szentjóby Tamás, St. Auby Tamás, St. Turba Tamás stb.) egymással versengve megpróbálnak az amfi-teátrumban hozzánk csatlakozott, gyönyörű arab lány, Fatima, Blaise barátnője kegyeibe férkőzni. Fatima csak vihogott. Alig aludtam el, nagy ricsaj ébresztett. Váratlanul hazajöttek a szülők, és pillanatok alatt kidobtak bennünket a lakásból. Csak Jean-Marie Salaun tökéletes kalauzolásának köszönhetem, hogy nem karamboloztunk a sztrádán. Előttem autózva azonnal érzékelte, ha elbóbiskoltam. Ilyenkor Zsigulim mellé ereszkedett és rámdudált.

Kora délután értünk vissza Párizsba. A SPIONS frontemberének addigra kiújultak a szembántalmi, és rátört a depresszió a koncert-fiasco miatt. Meghívtam egy itala Valerie Goodman Belleville negyedben lévő lakásába, ahol akkor táboroztam. Valerie már a barátnőjénél lakott. Ahogy a harmadik emeleten lévő lakáshoz vezető, nyikorgó falépcsőre léptünk, megpillantottam egy gyönyörű, fiatal lányt a lépcsőfordulóban lassan lefelé lépkedni. Ahogy közeledett, egyre öregedett. Mire mellém ért, már igen ronda, gonosz tekintetű vénasszony lett belőle. Szuszogva, nyögdecselve, mormogva, sziszegve mászott el mellettünk, aztán hirtelen néma csend lett a lépcsőházban, megszűnt a falépcsők nyikorgása is. Hátranéztem, a vénasszony nem volt sehol. Üres volt a lépcső, és alján a kapuhoz vezető sötét folyosó is. A szoba ablakai belső udvarra néztek. Kinyitottam az egyiket a rekkenő hőség miatt. Míg a frontember a szeméit borogatta, kitöltöttem az italokat, aztán leültünk az ablakpárkányra beszélgetni. Hirtelen női hangot hallottunk az egyik földszinti ablakból kiszűrődni. A hangjából ítélve fiatal nő Budapestet hívta telefonon. Németül kiabálva részletes jelentést adott a SPIONS lyoni szerepléséről. Nemcsak a koncert csúfos kudarcáról számolt be nevetve, hanem az azt követő eseményekről, a lyoni SPIONS rajongó szüleinek lakásában történetekről is. Közölte magyar kapcsolatával, hogy a SPIONS rövid időn belül szét fog esni. Párizsi kollégáik sikeresen uszították egymásra az együttes tagjait, és a frontember útlevelének eltüntetése is hatásos fegyvernek bizonyult, fejezte be, visítva nevetve. A következő órákat azzal töltöttük, hogy megpróbáltunk rájönni, ki lehetett a lyoni lakásban a SPIONS-t megfigyelő ügynök.

Folytatása következik

¹⁵ Ahogy korábban már írtam, az abszint mellett az akkor még legálisan vásárolható hasis és az ópium (és a jó doktor Freud által univerzális gyógyszerként reklámozott kokain) igen népszerű varázsszerek voltak Párizsban, Londonban és Európa más nagyvárosaiban a 19. század második felében és a 20. század első évtizedeiben, nemcsak művészkörökben, hanem a nagypolgári szalonokban is.

Zöld Anna

Természet anyánk nyaggatása...

A természet szerepe a kortárs művészetben. Építészet, képzőművészet, teória. Szimpózium

Kepes Intézet, Eger, 2014. február 14.

Egerben az Eszterházy Károly Főiskola Vizuális Művészeti Tanszékén 2011-től működik Természetművészet Szak, egyelőre egyedülként az országban. A Kepes Intézetben EKLER DEZSŐ életmű kiállításának záróeseményeként a kurátor, SZÉPLAKY GERDA arra invitált építészeket, képzőművészeket és művészetteoretikusokat, hogy beszéljenek azokról a kérdésekről, amelyekre ennek a viszonylag fiatal műfajnak a művelői a gyakorlatban keresik a választ.

A párhuzamos megközelítések révén összeálló kép éppoly szövetszerűen strukturált és fragmentumokból építkező, mint a hozzászólók véleménye szerint a kortárs természetfelfogás, ami a különféle műfajú alkotások tükrében kirajzolódik. A műfaji határok pedig az előadások alapján jól érzékelhetően összerosódnak: az építész a teória felől közelít, az esztéta az építészet felől, a képzőművész és építész egyaránt szoborként formálja a természeti környezetet.

Legkarakteresebben az építészet tükrözi az új természetfelfogást. Úgy tűnik, hogy összetett alkotási módszere és az utóbbi évtized technikai fejlődésének következtében határtalanannak tűnő formálási lehetőségei képezik le legprecízebben azt, amit a ma embere a természet iránt érez. Mert bár teoretikusan igyekszik viszonyát megfogalmazni, az mégiscsak érzelmi – a természet gyermekeként más nem is lehet.

A kezdet a paradicsomi állapot, az Édenkert, amelynek szinonimája az anyaöl védelmet nyújtó melegsége, az egység élménye. Akár fiktív, akár valóságos ósálapotot tételezünk fel, a kollektív psziché mélyén a legmeghatározóbb őskép az elkülönültség nélküli lét, azaz a paradicsom. Az ősbűn az elkülönülés, az igazi bűntetés nem a véres verejték és az életet adás fájdalma, hanem a folytonos sóvárgás az elveszett éden iránt.

A Földön útnak engedett Ember viszonyulása a tőle már elkülönülten létező világhoz a mitológia megfogalmazása szerint kétféle lehet: Káin és Ábel nyomán a telepesek és nomádok útját követheti, ahogy erre az egyik építész előadó, GUNTHER ZSOLT Deleuze és Guattari gondolatai nyomán utalt. Az építészet mint alkotófolymat a telepes szemlélet maximális kiteljesedése – a természet megformálásra és átalakítására törekvő folytonos igyekezet, amelynek szükségszerű velejárója a hely, azaz a természet birtokba vétele. Ábel, a nomád ezzel szemben nem birtokolja, csak használja a természetet, és eközben ráér arra is, hogy szemlélje és